

اعمال حق و تو در نقض‌های شدید حقوق بین‌الملل بشر

با تأکید بر مناقشه فلسطین

مؤلف

محسن لطفی گماسایی

کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل

سرشناسه	: لطفی گماسایی، محسن، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور	: اعمال حق وتو در نقض‌های شدید حقوق بین‌الملل بشر با تاکید بر مناقشه فلسطین/گردآوری محسن لطفی گماسایی
مشخصات نشر	: تهران: حقوق یار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۹۶ ص.
شابک	: 978-622-6015-65-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: اعراب و اسرائیل -- مناقشات -- تاریخ
موضوع	: Arab-Israeli conflict -- History
موضوع	: حقوق بین‌الملل بشر دوستانه
موضوع	: Humanitarian law
موضوع	: وتو
موضوع	: Veto
موضوع	: فلسطین -- تاریخ
موضوع	: Palestine - History
موضوع	: اسرائیل -- تاریخ
موضوع	: Israel - History
رده بندی کنگره	: ۱۱۱۷۶۰۶۵/۱ JS۱۲۶
رده بندی دیویی	: ۹۴/۹۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۶۸۸۰۷

اعمال حق وتو در نقض‌های شدید حقوق بین‌الملل بشر با تاکید بر مناقشه فلسطین محسن لطفی گماسایی

نوبت و سال چاپ: نخست ۱۳۹۷

انتشارات: حقوق یار

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

ISBN: 978-622-6015-65-3

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۱۵-۶۵-۳

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان روانمهر، پست دولتی شاه، پلاک ۱، واحد ۱، انتشارات حقوق یار

فروشگاه الکترونیکی: www.hoghoghyaar.com

تلفن تماس: ۶۶۹۵۲۰۷۳-۶۶۹۷۷۷۸۴-۶۶۴۰۶۲۸۵، ۸۷

فکس: ۶۶۴۹۲۲۹۵

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱	مقدمه
۳	بخش نخست: مناقشه فلسطین
۳	فصل نخست: فلسطین قبل از تاسیس اسرائیل
۳	مبحث نخست: تاریخچه فلسطین تا قرن قبل از ظهور صهیونیست‌ها
۵	مبحث دوم: شکل‌گیری و تکوین صهیونیسم سیاسی
۷	گفتار نخست: نخستین کنگره
۸	گفتار دوم: هرترزل و دولت یهود
۱۰	گفتار سوم: سازمان صهیونسم
۱۱	گفتار چهارم: اعلامیه بئور
۱۱	مبحث سوم: قیمومیت
۱۴	مبحث چهارم: مبارزات اعراب
۱۵	گفتار نخست: عزالدین قسام
۱۶	گفتار دوم: جنبش فتح
۱۶	گفتار سوم: سازمان آزادی‌بخش فلسطین
۱۷	مبحث پنجم: کتاب سفید
۱۹	فصل دوم: تاسیس اسرائیل
۱۹	مبحث نخست: طرح تقسیم و پایان قیمومیت انگلستان
۱۹	گفتار نخست: طرح تقسیم
۲۲	گفتار دوم: پایان قیمومت انگلستان
۲۳	مبحث دوم: جنگ‌های اعراب و اسرائیل
۲۳	گفتار اول: جنگ ۱۹۴۸
۲۴	گفتار دوم: جنگ ۱۹۵۶
۲۴	گفتار سوم: جنگ ۱۹۶۷
۲۶	گفتار چهارم: جنگ ۱۹۷۳
۲۷	فصل سوم: مناقشه فلسطین پس از جنگ اعراب و اسرائیل
۲۷	مبحث نخست: زایش نیروهای جدید فلسطینی
۲۷	گفتار نخست: تشکیل جنبش مقاومت اسلامی (حماس)

۲۷.....	گفتار دوم: جنبش جهاد اسلامی
۲۸.....	مبحث دوم: مطرح کردن مسأله دولت مستقل فلسطینی
۳۱.....	گفتار نخست: مسأله بیت المقدس
۳۲.....	گفتار دوم: مسأله شهرک‌ها
۳۳.....	گفتار سوم: مسأله پناهندگان
۳۶.....	گفتار چهارم: مسأله مرزها و امنیت
۳۶.....	مبحث سوم: دکترین امنیتی اسرائیل
۳۸.....	گفتار نخست: عوامل مؤثر بر استراتژی امنیت ملی اسرائیل
۳۸.....	بند نخست: ماهیت نظام اسرائیل
۳۸.....	بند دوم: تصدیق تهدید
۳۹.....	بند سوم: ژئوپولیتیک
۴۰.....	بند چهارم: عوامل اجتماعی
۴۱.....	گفتار دوم: تأثیر اصول صهیونیسم - امنیت ملی اسرائیل
۴۲.....	بند نخست: تقویت بازدارندگی متقابل
۴۲.....	بند دوم: راهبردهای دفاعی
۴۲.....	بند سوم: اتحادهای منطقه‌ای
۴۳.....	مبحث چهارم: عصر ظهور جنبش‌ها، طرح نامه قرارداد ای صا ح اعراب و اسرائیل
۴۳.....	گفتار نخست: گروه‌ها و جنبش‌های صلح
۴۳.....	بند نخست: جنبش اکنون صلح
۴۵.....	بند دوم: جنبش گاش شالوم
۴۶.....	بند سوم: مرکز بتسلم
۴۷.....	گفتار دوم: طرح‌های صلح
۴۷.....	بند نخست: در زمان جنگ سرد
۴۹.....	بند دوم: پس از جنگ سرد
۵۵.....	گفتار سوم: قراردادهای مذاکرات صلح
۵۷.....	بند نخست: دوره نخست
۵۷.....	بند دوم: دوره دوم
۶۲.....	بند سوم: دوره سوم
۶۶.....	بخش دوم: مبانی نظری، شکل‌گیری و تجزیه و تحلیل حق وتو
۶۶.....	فصل نخست: شکل‌گیری سازمان ملل متحد
۶۶.....	مبحث نخست: جامعه ملل
۶۷.....	مبحث دوم: سازمان ملل متحد

۶۸	مبحث سوم: شورای امنیت
۶۹	گفتار نخست: علل و ضرورت وجودی شورای امنیت
۷۱	گفتار دوم: آیین کار شورا و نحوه رای گیری
۷۳	گفتار سوم: تشکیلات وابسته به شورای امنیت
۷۵	فصل دوم: حق وتو
۷۵	مبحث نخست: شناسایی حق وتو
۷۵	گفتار نخست: تعریف و جایگاه حق وتو
۷۷	گفتار دوم: مبنای نظری حق وتو
۷۸	بند نخست: اصل نظم دهنده
۷۸	بند دوم: ویژگی های واحدهای سیستم
۷۸	بند سوم: توزیع توانایی ها
۷۹	گفتار سوم: انواع حق وتو
۷۹	بند اول: وتوی دائمی واقعی
۸۱	بند دوم: وتوی مضاعف
۸۱	بند سوم: وتوی موعود
۸۲	بند چهارم: وتو از طریق نمایندگی
۸۲	بند پنجم: وتوی پنهان
۹۳	مبحث دوم: نحوه کاربرد حق وتو
۹۳	گفتار اول: تحول روابط اعضای دائم و کدش سدید و نهاد و تجمعی واقعی در جلسات علنی شورای امنیت
۱۰۰	گفتار دوم: موارد استفاده از وتو علیه پیش نویس قطعنامه ها و اصلاحیه های ارایه شده توسط دیگر اعضای دائم
۱۰۲	گفتار سوم: نسبت بین قطعنامه های تصویب شده با تعداد وتوها
۱۰۲	گفتار چهارم: نسبت بین میزان قدرت اعضای دائم با تعداد دفعات استفاده از وتو
۱۰۴	گفتار پنجم: وتوهای مشترک اعضای دائم: نمادی از تعامل و تقابل
۱۰۶	مبحث سوم: دیدگاه موافقان و مخالفان حق وتو
۱۰۶	گفتار نخست: موافقان حق وتو
۱۰۷	گفتار دوم: مخالفان حق وتو
۱۰۹	مبحث چهارم: طرح موسوم به آنچه سن و تعدیل حق وتو
۱۱۰	فصل سوم: حق وتو و اصلاح آن
۱۱۰	مبحث نخست: ضرورت های تغییر نگرش حق وتو
۱۱۱	گفتار نخست: فروپاشی شوروی
۱۱۱	گفتار دوم: افزایش توان تاثیر گذاری بعضی از بازیگران بین المللی
۱۱۴	گفتار سوم: افزایش نقش کشورهای جنوب
۱۱۵	گفتار چهارم: تشکیل اتحادیه اروپا

۱۱۵	گفتار پنجم: نیاز به نمایندگی عادلانه در شورای امنیت
۱۱۶	گفتار ششم: افزایش وظایف شورا و لزوم اصلاح آن
۱۱۷	مبحث دوم: الگوهای کلان اصلاح شورای امنیت
۱۱۷	گفتار نخست: الگوی حفظ وضع موجود
۱۱۸	گفتار دوم: الگوی گسترش کاذب
۱۱۸	گفتار سوم: الگوی گسترش عملی
۱۱۸	گفتار چهارم: الگوی گسترش دموکراتیک
۱۱۹	مبحث سوم: طرح‌های آرایه شده در باب اصلاح حق وتو
۱۱۹	گفتار نخست: طرح گروه چهار
۱۲۰	گفتار دوم: طرح اتحادیه آفریقا
۱۲۱	گفتار سوم: آزادی بیشتر
۱۲۱	گفتار چهارم: طرح‌های «گروه ا» برای اتفاق
۱۲۲	گفتار پنجم: مدل‌های مرکز آموزش اصلاحات در سازمان ملل
۱۲۲	بند نخست: مدل C
۱۲۴	بند دوم: مدل X
۱۲۴	مبحث چهارم: نگرش صاحبان حق رهنسبت به اصلاحات
۱۲۴	گفتار نخست: ایالات متحده
۱۲۵	گفتار دوم: روسیه
۱۲۵	گفتار سوم: چین
۱۲۶	گفتار چهارم: فرانسه و بریتانیا
۱۲۶	مبحث پنجم: مهم‌ترین موانع در راه اصلاحات
۱۲۶	گفتار نخست: اعضای دائم شورا
۱۲۶	گفتار دوم: وجود حق وتو
۱۲۷	گفتار سوم: مشکل تصویب اصلاحات
۱۲۷	گفتار چهارم: عضویت و عدم اجماع
۱۲۷	گفتار پنجم: رقابت‌های سیاسی کشورها
۱۲۸	مبحث ششم: نتیجه بررسی وجود، عدم وجود و تغییر و تحول در حق وتو
۱۳۳	بخش سوم: حق وتو و نقض حقوق بشر
۱۳۳	فصل نخست: حقوق بشر و نقض آن
۱۳۳	مبحث نخست: حقوق بشر
۱۳۳	گفتار نخست: تاریخچه حقوق بشر
۱۳۷	گفتار دوم: اسناد حقوق بشری

۱۴۳	گفتار سوم: حقوق اساسی بشر
۱۴۳	بند نخست: درجه‌بندی حقوق و آزادی‌ها
۱۴۴	بند دوم: سه اصل اساسی در حقوق بشر
۱۴۴	بند سوم: حقوق طبیعی - حقوق بشر
۱۴۵	بند چهارم: مهم‌ترین حقوق اساسی بشر
۱۴۸	گفتار چهارم: اقلیت‌ها و حمایت از آن‌ها در حقوق بین‌الملل
۱۴۸	بند نخست: تبیین مفهوم اقلیت
۱۵۱	بند دوم: طبقه‌بندی اقلیت‌ها و عناصر آن
۱۵۳	بند سوم: حمایت ضروری از اقلیت‌ها
۱۷۳	مبحث دوم: نقض حقوق بشر
۱۷۳	گفتار نخست: اتمام در قواعد آمره
۱۷۴	گفتار دوم: هیت نقض حقوق بشر
۱۷۸	گفتار سوم: نقض حقوق بشر در کشورهای پیشرفته
۱۷۹	فصل دوم: حق وتو و عضویت در بشر
۱۸۱	مبحث نخست: حق وتو و تناسل ای حقوق بشری در کشورهای جهان
۱۸۳	مبحث دوم: حق وتو و مناقشه لسطین
۲۰۷	مبحث سوم: وضعیت اجرای حقه بشر در دوستانه در سرزمین‌های اشغالی فلسطین
۲۰۸	گفتار نخست: اشغال نظامی و عدم رعایت حقه بشر از سوی دولت اشغال‌گر
۲۱۴	بند نخست: حمایت از حقوق فردی سه سرزمین اشغالی
۲۱۸	بند دوم: وضعیت حقوقی جمعیت
۲۲۴	بند سوم: تمهیدات قدرت اشغال‌گر نسبت به اموال خصوصی
۲۲۵	بند چهارم: حقوق بین‌الملل اشغال در عمل
۲۲۷	بند پنجم: قابلیت اعمال کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ بر سرزمین‌های اشغالی فلسطین
۲۳۶	گفتار دوم: مساله اسکان یهودیان و انضمام بیت‌المقدس شرقی توسط دولت اشغال‌گر و نقض حقوق بشر و بشردوستانه
۲۳۷	گفتار سوم: نقض حقوق بشر به واسطه مساله شهرک‌سازی توسط قدرت اشغال‌گر
۲۳۹	گفتار چهارم: واکاوی حقوقی تهاجم رژیم صهیونیستی به غزه و نقض آشکار حقوق بشردوستانه
۲۴۰	بند نخست: ارتکاب جنایات جنگی
۲۴۱	بند دوم: حق ایستادگی فلسطینیان
۲۴۲	بند سوم: نقش شورای امنیت
۲۴۳	بند چهارم: قطعنامه شورای حقوق بشر
۲۴۴	بند پنجم: نقش دبیر کل سازمان ملل
۲۴۶	گفتار پنجم: محدودیت گستره اجرایی معاهدات حقوق بشر
۲۴۷	بند نخست: نظریه اجرای محدود حقوق بشر

۲۵۱	بند دوم: اجرای قواعد حقوق بشری در پرتو رویه محاکم بین‌المللی و دیوان عالی دادگستری اسرائیل
۲۵۸	فصل سوم: راه‌های حمایت از حقوق بشر و بشردوستانه در مقابل حق وتو
۲۵۹	مبحث نخست: راه‌کارهای حمایت از حقوق بشر و بشردوستانه در مناقشه فلسطین
۲۵۹	گفتار نخست: اقدامات متخذه در چارچوب سازمان ملل متحد در حمایت از مردم فلسطین
۲۶۴	گفتار دوم: حمایت حقوق کیفری بین‌الملل از قربانیان جنایات رژیم صهیونیستی
۲۶۸	گفتار سوم: حمایت از حقوق بشر و بشردوستانه فلسطین با شناسایی آن به عنوان عضو ناظر غیردایم در سازمان ملل
۲۷۱	مبحث دوم: صیانت از حقوق بین‌الملل در قبال شورای امنیت
۲۷۱	گفتار نخست: اصل برابری تام دولت‌ها
۲۷۶	گفتار دوم: اثرات بر تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی و شورای امنیت
۲۷۶	بنا بر حس نظارت قضایی
۲۸۴	بند دوم: تعیین حدود شورای امنیت
۲۸۹	گفتار سوم: مسئولیت وتو نکات یا مسوولیت حمایت
۲۹۱	بند نخست: حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل
۲۹۳	بند دوم: وظیفه وتو در زمینه تکامل
۲۹۶	بند سوم: وتوها، سیاست و رویه
۲۹۹	گفتار چهارم: قطعنامه اتحاد برای صلح
۳۰۲	سخن پایانی
۳۰۷	پیوست‌ها
۳۰۷	پیوست شماره ۱: موارد استفاده از وتو در قالب جدول (از آغاز ۱۹۴۶ تا یاز ۲۰۱۲)
۳۲۹	پیوست شماره ۲: موارد استفاده از وتو در خاورمیانه با توضیح و اطلاعات در مورد وتو شده (از ۱۹۵۴ تا ۲۰۱۲)
۳۴۰	پیوست شماره ۳: خلاصه رای مشورتی ۹ ژوئیه ۲۰۰۴ دیوان بین‌المللی دادگستری راجع به ساخت دیوار حایل در سرزمین‌های اشغالی فلسطین (درخواست نظریه مشورتی)
۳۵۴	پیوست شماره ۴: رای مشورتی دیوان
۳۵۸	منابع
۳۵۸	۱. فارسی
۳۵۸	الف. کتاب‌ها
۳۶۱	ب. مقاله‌ها
۳۶۴	پ. پایان‌نامه‌ها
۳۶۵	ت. سایت‌ها

۳۶۷.....	۲. لاتین.....
۳۶۷.....	A. Books
۳۷۱.....	B. Articles
۳۷۴.....	C. Sites
۳۷۵.....	D. Cases

www.ketab.ir

مقدمه

با فروکش کردن جنگ جهانی دوم، جهان شاهد نظم بین‌المللی نوینی شد. این نظم که به شکل‌گیری سازمان ملل متحد انجامید، دارای خصیصه‌های نو و ابتکاری بود. «منشور این سازمان جدید، رکنی داریم به نام شورای امنیت را با اختیارات وسیع و مسوولیتی سنگین، مأمور حفظ صلح و استقرار امنیت جمعی نموده است».^۱ ماده ۲۳ منشور در متن اولیه خود یازده عضو برای شورای امنیت در نظر گرفت که پنج عضو آن دائم و شش عضو غیردائم بود. با گذشت زمان و تغییراتی که در بستر زمان در عرصه بین‌الملل به وجود آمد و از طرف دیگر اعضای سازمان نیز افزایش قابل ملاحظه‌ای پیدا کرد، دیگر شورای امنیت نمی‌توانست مظهر رکن اجرایی سازمان باشد. بنابراین به موجب قطعنامه شماره ۱۹۹۱ مورخ ۱۷ دسامبر ۱۹۶۳ مجمع عمومی، منشور در این مورد اصلاح شد و از ۱۹۶۵ به بعد اعضای شورای امنیت به ۱۵ عضو یعنی ۵ عضو دائم و ۱۰ عضو غیردائم افزایش یافت. بر اساس این قطعنامه تعداد اعضای دائم به همان صورت اول باقی ماند و تغییری را از وجود نیامد.^۲ تجربه ناکامی جامعه ملل، بنیان سازمان ملل متحد را بر آن داشت که با اعطای حق و تو به اعضای دائم شورای امنیت، صلح جهانی را تضمین کنند. امتیاز حق و تو را روزولت رییس جمهور وقت ایالات متحده آمریکا، در کنفرانس یالتا به‌عهد کرد و مورد قبول رهبران سایر دول قدرتمند از جمله انگلستان و شوروی نیز واقع شد.^۳ «حق و تو به معنای رای حقیقی... یکی از اعضای دائم شورای امنیت به قطعنامه‌های این شورا اطلاق می‌شود.»^۴ بند ۳ ماده ۲۷ منشور ملل متحد چنین اشعار می‌دارد: «تصمیمات شورای امنیت با رای مثبت ۹ عضو شورا که شامل آرای مثبت تمام اعضای دائم شورای امنیت باشد، اتخاذ می‌گردد» از آن پس اعضای پنج‌گانه و دائم شورای امنیت، کشورهای ایالات متحده آمریکا، انگلستان، شوروی (روسیه امروزی)، فرانسه و بریتانیا به برخورداری از حق و تو تصمیم‌گیری می‌کنند. «بنیان جامعه ملل خیلی اخلاقی و حقوقی به جامعه ملل پرداختند و... من باعث شد تا آن سازمان فرو بپاشد و جنگی بزرگ درگیرد. تجربه این نگاه خوش‌بینانه اخلاقی در جامعه ملل... جنگ جهانی دوم بود که گشتار وسیع انسان‌های بی‌گناه را از سوی پیروان نازیسم در پی داشت».^۵ اما با ورود به قرن بیست و یکم، یکی از مسایلی که بیش از پیش ذهن جهانیان را به خود معطوف می‌کند، انحصار شکنی در مورد حق و تو است. با ظهور قدرت‌های جدید مانند چین و هند و برزیل و در کنار این کشورها، کشورهای صنعتی مانند ژاپن و آلمان، میل به دانش حق و تو و اصلاح منشور افزایش داشته است.^۶ یکی از مواردی که بیشترین حق و تو را به خود اختصاص داده، مسایل مربوط به مناقشه فلسطین است. تاکنون فقط آمریکا بیش از پنجاه قطعنامه علیه اسرائیل که اکثراً مربوط به مناقشه فلسطین می‌باشد را تصویب کرده است.^۷ موضوع مناقشه فلسطین سرچشمه یکی از منازعات مستمر قرن بیستم و بیست و یکم بوده است. قسبه فلسطین برای سازمان ملل متحد و شورای امنیت همواره موضوعی بوده که صلح و امنیت بین‌المللی را به چالش کشانده است. سال ۱۹۴۷

۱. تاورنیه، پل، تغییر ساختار شورای امنیت سازمان ملل متحد: نقش قدرت‌های بزرگ، ترجمه ابراهیم بیگزاده، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۴، ۱۳۷۴، ص ۴۹۱.

۲. همان، ص ۴۹۲.

۳. شریفیان، مرتضی، حق و تو، جهان اسلام: چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو، ماهنامه زمانه، شماره ۵۵، ۱۳۸۶، ص ۵۸.

۴. نقی عامری، ناصر، استراتژی و تحولات ژئوپلیتیک پس از جنگ سرد، انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۳، ص ۲۳.

۵. ذاکریان، مهدی، مرگ حق و تو نزدیک است اگر...، ماهنامه مهرنامه، سال دوم، شماره ۱۶، ۱۳۹۰، ص ۱۱۸.

۶. گلشن پژوه، محمودرضا، حق یا ناحق؟، ماهنامه مهرنامه، سال دوم، شماره ۱۶، ۱۳۹۰، ص ۱۱۹.

۷. ذاکریان، مهدی، پیشین.

قطعه‌نامه ۱۸۱ سازمان ملل متحد به تصویب مجمع عمومی رسید. طبق این قطعه‌نامه دو کشور اسرائیل و فلسطین به رسمیت شناخته شد و از فردای آن روز این درگیری تا به امروز ادامه داشته است. نگارنده در این نوشتار در پی بررسی مبانی شکل‌گیری حق وتو و سیر تاریخی آن تا به امروز و دلایل استفاده کشورهای دارنده این حق می‌باشد. همچنین بررسی این‌که آیا حق وتو عادلانه اعمال می‌شود یا خیر؟ همچنین در جستجوی راه‌های ممکن در مورد نحوه اصلاح آن می‌باشد، این‌که قابل اصلاح می‌باشد یا اصلاً نیازی به اصلاح دارد؟ از طرف دیگر این پژوهش سعی دارد با تأکید بر قضیه فلسطین به بررسی تأثیر حق وتو در مناقشه فلسطین بپردازد. با توجه به مباحث گفته شده این پژوهش نگاه خود را در دو زمینه، تحت عنوان بررسی حق وتو و بررسی نقش حق وتو در قضیه فلسطین، معطوف کرده است.